

Kobe-Arzenšek, in sicer: Vrvarstvo v luči zgodovine tehnologije. Nova proizvodnja. Ljubljana 1974, XXV, št. 1—2 in Sprehod po razstavi Vrvarstvo na Slovenskem Tehniškega muzeja v Bistri pri Vrhniki. Tekstilec. Celje 1975, XVIII,

št. 4—5 pa v tekstu (strokovna eksplikacija) ob otvoritvi razstave Vrvarstvo na Slovenskem, ki je v arhivu TMS! Glej tudi Josip Mal: Stara Ljubljana in njeni ljudje. Ljubljana 1957, str. 189!

STOLETNICA PRVE MESTNE DEKLIŠKE ŠOLE V LJUBLJANI

TATJANA HOJAN

Leta 1875, torej pred sto leti, je bila ustanovljena prva mestna dekliška šola v Ljubljani. Do tedaj je bila edina javna osnovna dekliška šola vadbica pri ljubljanskem učiteljskišču, ki so jo odprli leta 1873, vse druge dekliške šole pa so bile privatne. Zadnje leto pred ustanovitvijo prve mestne dekliške šole so se deklice v Ljubljani šolale takole: 67 jih je obiskovalo vadbico pri učiteljskišču, 856 uršulinsko šolo, 39 zavod pri sv. Florjanu, 37 evangelijsko šolo, 15 tovarniško šolo v predilnici za šoloobvezne delavke, 46 tovarniško šolo v Tobačni tovarni, 37 se jih je šolalo doma, 134 pa jih je obiskovalo privatne šole.

Privatne dekliške šole so bile: šestrazredna šola Irme Huth, šestrazredna šola Viktorije in Gabrijele Rehn, šestrazredna šola Julije Moos in štirirazredna šola Marije Zollendorf.

Po novem šolskem zakonu iz leta 1869 so prevzele šolsko upravo dežele in občine, zato se je stanje šolstva na Slovenskem izboljšalo. Mesto Ljubljana je dobilo svoj mestni šolski svet, katerega predsednik je bil vsakokratni župan, druge zastopnike občine pa je izvolil občinski odbor. Mesto takrat še ni skrbelo za graditev novih šolskih poslopij, temveč je šole nameščalo v stare stavbe. Tako je tudi prva mestna dekliška šola, ki je bila ustanovljena z odlokom deželnega šolskega sveta 24. 6. 1875, dobila prostore v starem poslopju redute. Šolski okraj te mestne dekliške šole je obsegal Šentjakob, Trnovo, Krakovo, Hrdeckega vas in Kurjo vas. Šola je bila sprva štirirazredna in jo je prvo leto obiskovalo 186 učenk. Število učenk je iz leta v leto naraščalo in šola se je kmalu začela širiti. Leta 1882 je postala petrazrednica, 1887 šestrazrednica, 1889 sedem in 1890 osemrazrednica. Po razsulu Avstro-Ogrske je mestni svet na seji 19. 12. 1918 sklenil, da se šola preosnuje v 5-razredno občjo šolo in 3-razredno meščansko šolo.

Prva mestna dekliška šola je ostala v reduti do protesta leta 1895, nato pa se je za-

časno preselila na Vrtačo. V času županovanja Ivana Hribarja se je v marsičem izboljšalo tudi stanje šolskih poslopij v Ljubljani. Tako je bilo 1. oktobra 1901 odprto na trgu sv. Jakoba novo poslopje za mestno dekliško šolo. Ivan Hribar piše o tem v svojih spominih: »Za osemrazredno dekliško šolo pri sv. Jakobu, ki še ni imela lastnega poslopja, dal sem po inž. Sbrizaju izgotoviti in po arhitektu Maksu Fabianiju popolniti jako prikladen načrt, ki ga je občinski svet odobril in po katerem se je stavba tudi res sezidala.« Ko so šolo odprli, je imel župan Ivan Hribar otvoritveni govor. Šola je bila eno najlepših poslopij tedanje Ljubljane. Poleg šolskih sob je imela tudi telovadnico, knjižnico in kopalnico, kar je bilo za tisti čas prava redkost. Na pročelju stavbe so bile napisane misli Komenskega, Slomška in Stritarja ter imena zaslužnih šolnikov in pedagogov, med njimi tudi Rousseaujevo, ki je izzvalo ostre napade ljubljanskih nazadnjaških časopisov.

Po letu 1870 je postal boj za učni jezik vse ostrejši, zlasti v mestih, kjer so nemški učitelji po vsej sili hoteli obdržati nemški učni jezik. Privatni dekliški zavodi so bili že tako povsem nemški, saj je bila na primer v učnih načrtih zavodov Rehn in Huth navedena slovenščina le kot neobvezen predmet. Šele po letu 1882 je šolski svet sklenil, da naj bo učni jezik v deških in dekliških mestnih šolah za vse predmete slovenski, nemščino pa naj bi začeli poučevati šele v tretjem razredu.

Mestno dekliško šolo je obiskovalo v šolskem letu 1883/84 le 25 Nemk in 5 Italijank, Slovenk pa kar 305. V letu 1889/90 je obiskovalo šolo 345 učenk, od katerih je znalo 270 učenk samo slovensko, 69 učenk slovensko in nemško, 1 učenka slovensko in češko, 1 učenka slovensko in italijansko, 4 učenke samo nemško.

Do leta 1875, ko so odprli mestno dekliško šolo, so bile slovenske javne učiteljice zelo

redke. Tega leta pa so dokončale učiteljišče v Ljubljani, ki je bilo ustanovljeno leta 1871, prve absolventke in se je začelo stanje izboljševati. In istega leta so si učiteljice, kljub velikemu nasprotovanju, priborile pravico do enakih osebnih dohodkov za enako delo kot učitelji.

Prva voditeljica mestne dekliške šole je bila Marija Krašner. Rojena je bila leta 1848 v Idriji in je na tamkajšnji pripravnici napravila učiteljski izpit. Poučevala je v Krškem, Gornji Radgoni in Idriji, mestno dekliško šolo pa je vodila do leta 1879. Prvo leto so poučevale na tej šoli še Julija Moos, ki je opustila svojo privatno dekliško šolo, Ernestina Kern, ki je pred tem službovala v Novem mestu in Friderika Konšek, ki je tega

leta maturirala na ljubljanskem ženskem učiteljišču. Za Krašnerjevo je prevzela vodstvo šole Julijana Moosova, izredno delavna učiteljica. Leta 1897 je odšla v pokoj in prevzela vodstvo gospodinske šole pri društvu Gospodinska šola. Za njo sta do razsula Avstro-Ogrske vodili šolo še Emilija Gusl in Marija Marout. Na tej šoli so dalj časa poučevale tudi zaslužne učiteljice Agneza Zupan, Marija Mehle, Marija Wessner ter Ana in Ivana Praprotnik.

Učiteljice mestne dekliške šole so marljivo sodelovale v raznih društvih, tako v Narodni šoli, Družbi sv. Cirila in Metoda, društvu učiteljic in drugih, ter pisale prispevke za učiteljska glasila.

